

UDK: 347.824.2 (497.6)

pregledni članak

17. siječnja 2014

dr.sc. Mario ŠIRIĆ

Općinski sud u Zavidovićima

OBVEZNO OSIGURANJE VLASNIKA, ODNOSNO KORISNIKA ZRAKOPLOVA OD ODGOVORNOSTI ZA ŠTETE NANESENE TREĆIM OSOBAMA U ZAKONODAVSTVU BOSNE I HERCEGOVINE

Sažetak:

U ovom radu autor je obradio cjelokupan sustav obveznog osiguranja vlasnika, odnosno korisnika zrakoplova od odgovornosti za štete nanese trećim osobama u Bosni i Hercegovini. Posebno je obrađeno zakonodavstvo iz ove oblasti u Federaciji Bosne i Hercegovine (Zakon o osiguranju imovine i osoba, Zakon o osiguranju od odgovornosti za motorna vozila i ostale odredbe o obveznom osiguranju od odgovornosti uz ostale odredbe relevantnih zakona), Republici Srpskoj (Zakonom o osiguranju imovine i lica, Zakonom o osiguranju od odgovornosti za motorna vozila i ostalim obvezatnim osiguranjima od odgovornosti uz ostale odredbe relevantnih zakona) i Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, te je izvršena usporedba za zakonodavstvima drugih država (Hrvatske, Slovenije, Crne Gore, Srbije i dr.) U radu je ukazano na nejasnoće i nesuglasnosti u zakonima iz ove oblasti u Bosni i Hercegovini i predložena su potrebna nova zakonska rješenja kao što je donošenje jedinstvenog zakona kojim bi se regulirala obveznost osiguranja u prometu na državnoj razni.

Ključne riječi: Obvezno osiguranje u prometu, osiguranje vlasnika, odnosno korisnika zrakoplova od odgovornosti za štete nanese trećim osobama, Bosna i Hercegovina, Federacija Bosne i Hercegovine, Republika Srpska, Brčko distrikt Bosne i Hercegovine.

Summary:

The author provides an overview of the existing system of third party liability insurance for aircraft owners and/or operators system in Bosnia and Herzegovina. A particular attention is given to providing an overview of the insurance legislation existing at the level of the Federation of Bosnia and Herzegovina (Property and Persons Insurance Law, Motor Third Party Liability Law and other provisions on compulsory liability insurance), the Republic of Srpska (Property and Persons Insurance Law, Motor Third Party Liability Law and other provisions on compulsory liability insurance), and the Brčko District in Bosnia and Herzegovina. The paper then compares the legislation of Bosnia and Herzegovina with the insurance sector legislation existing in other countries (Croatia, Slovenia, Montenegro, Serbia etc.). The thesis highlights the shortcomings and inconsistencies in the existing insurance legislation of Bosnia and Herzegovina, and recommends the adoption of new legislation, such as a single insurance law which would regulate the compulsory traffic insurance at the state level.

Keywords: Compulsory traffic liability insurance, third-party liability insurance for aircraft owners and/or operators, Bosnia and Herzegovina, Federation of Bosnia and Herzegovina, Brčko District in Bosnia and Herzegovina.

1. Uvod

Usprkos sve bržem razvoju zrakoplovne industrije i pojave sve bržih i sigurnijih zrakoplova, svjedoci smo da se još uvijek događaju zrakoplovne nesreće koje za posljedicu imaju smrt putnika, ali i osoba koje se slučajno zateknu u blizini nesreće. Također se nerijetko nanose velike štete na imovini osoba koje se nisu prevozile zrakoplovom kojim je šteta počinjena, te se postavlja pitanje obveznosti naknade nastale štete.

Da bi se na adekvatan način zaštitile žrtve prometnih nesreća stvoren je čitav jedan sustav koji je osmišljen na takav način da se putem određenih mehanizama akumuliraju ogromna novčana sredstva iz kojih se nadoknađuje nastala šteta pod određenim uvjetima, ali se jamči, akterima tog sustava – osiguravajućim društvima, i ostvarivanje novčane dobiti. Kako bi zaštita oštećenih bila što efikasnija uveden je sustav obveznih osiguranja. Danas je osiguranje postalo unosna profesija koja donosi ogromnu zaradu, djelatnost koja

akumulira veliki novčani potencijal, što predstavlja nezamjenjiv izvor investicija.¹ Djelatnost osiguranja spada u financijske usluge koje se smatraju jednim od ključnih čimbenika za funkcioniranje zajedničkog tržišta. Putem tržišta osiguranja prikupljaju se ogromna financijska sredstva koja se plasiraju u investicije.²

Osiguranje predstavlja i pravni odnos zasnovan ugovorom kojim se osiguratelj obvezuje da će osiguraniku ili nekoj trećoj osobi (korisniku osiguranja) koju odredi ugovaratelj osiguranja, u slučaju nastanka osiguranog slučaja isplatiti naknadu štete ili ugovoreni iznos, odnosno da će učiniti nešto drugo prema ugovoru, a ugovaratelj osiguranja se obvezuje za to platiti osiguratelju premiju osiguranja. Osiguranje u sebi objedinjuje: ekonomske, organizacijsko tehničke, socijološke i pravne karakteristike. Ekonomski aspekt osiguranja vidimo u uključivanju osiguranika u zajednicu rizika, a time i u akumulaciju sredstava koja koriste oni članovi zajednice koji su pretrpjeli štetu ili doživjeli određeni slučaj iz ugovora o osiguranju.

Obvezno osiguranje od odgovornosti u prometu igra značajnu ulogu kada su u pitanju žrtve prometnih nezgoda.³ Obvezno osiguranje od odgovornosti danas imaju sve europske države.

Zbog pravne i ekonomske zaštite trećih osoba od šteta nastalih upotrebom zrakoplova javila se potreba uvođenja ove vrste osiguranja u nacionalna zakonodavstva. Obvezno osiguranje vlasnika, odnosno korisnika zrakoplova od odgovornosti za štete nanese trećim osobama spada u imovinsko ugovorno obvezno osiguranje od odgovornosti.⁴ Predmet osiguranja je imovinskopravna odgovornost vlasnika, odnosno korisnika zrakoplova za štetu nanese trećim osobama.

Obveznost osiguranja je propisana zakonom, odnosno zakonom je propisana obveza vlasnika, odnosno korisnika zrakoplova da zaključi ugovor o osiguranju od odgovornosti. Značaj zaključivanja ugovora o osiguranju možemo posmatrati sa više aspekata. Sa gledišta štetnika, osiguranje omogućava znatnu financijsku pomoć pri isplati štete, jer odgovornost za isplatu štete prelazi sa štetnika(osiguranika) na osiguratelja, ali najviše do osiguranog iznosa. Osiguravatelj pak svoju korist vidi u uplati premije

¹ Više o zadacima i značaju usluga osiguranja vidi Salkić, S.Z. (2006): „Opšte karakteristike i značaj usluga osiguranja“, Porezni savjetnik, Sarajevo, decembar/prosinac, str. 114. – 119. i Bijelić, M. (2002): „Osiguranje i reosiguranje“, Zagreb: Tectus str. 25. – 28.

² Vidi Jankovec, I. i Miladinović, Z. (2006): „Pravo osiguranja“, Niš: Centar za publikacije pravnog fakulteta u Nišu, str. 41.

³ Smatra se da je u svijetu oko 100 milijuna obitelji suočeno sa smrću ili onesposobljenošću svojih članova koji su stradali u prometnim nezgodama. Više o tome vidi Ristić, Ž. i Ristić, J. (2007): „Prevenција saobraćajnih nezgoda kroz osiguranje autoodgovornosti“. U Talijan, D., Zbornik radova, „Saobraćaj za novi milenij“, III. međunarodni naučno – stručni skup, Banja Luka. EIB INTERNATIONALE-CENTAR ZA MOTORNA VOZILA, str. 140.

⁴ Više o imovinskim osiguranjima vidi Jakaša, B. (1984): „Pravo osiguranja“ (II. Izdanje), Zagreb: Pravni fakultet Zagreb, str. 303-332.

osiguranja i na taj način osigurava svoju finansijsku egzistenciju, pa i akumulaciju viška sredstava, jer uplatom premije, ugovaratelj osiguranja prestaje biti nositelj prava raspolaganja na tim sredstvima i ona postaju vlasništvo osiguratelja.⁵ Oštećenom se pak na ovaj način jamči isplata pretrpljene štete nastale upotrebom brodice na motorni pogon.

2. Obvezno osiguranje vlasnika, odnosno korisnikazrakoplova od odgovornosti za štete nanese trećim osobama u zakonodavstvu Bosne i Hercegovine

Prema svom geografskom položaju Bosna i Hercegovina (dalje BiH) se nalazi na granici dva velika klimatska pojasa na zapadnom dijelu Balkanskog poluotoka i prostire se na površini od 51.209,2 km².⁶ Sastoji se od dva entiteta: Federacije Bosne i Hercegovine (dalje FBiH) i Republike Srpske (dalje RS) i Distrikta Brčko kao jedinstvene administrativne jedinice lokalne samouprave koja je pod suverenitetom BiH.

Podijeljenost BiH na dva entiteta odrazila se i na zakonsku regulativu iz ove oblasti.

U FBiH oblast osiguranja je uređena posebnim zakonima i to: Zakonom o društvima za osiguranje u privatnom osiguranju (dalje ZDOPO FBiH)⁷, Zakonom o osiguranju imovine i osoba (dalje ZOIO FBiH)⁸, Zakonom o osiguranju od odgovornosti za motorna vozila i ostale odredbe o obveznom osiguranju od odgovornosti⁹, Zakonom o posredovanju u privatnom osiguranju (dalje ZPPO FBiH)¹⁰. U ovu grupu zakona spada i Zakon o obveznim odnosima (dalje ZOO FBiH)¹¹ i to u dijelu koji se odnosi na Ugovor o osiguranju.

⁵Šire Mrkšić, D., et al (2006): „Pravo osiguranja“ (treće izdanje), Beograd: Pravni fakultet UNION, str. 44.

⁶Vidi: Federalni zavod za statistiku, Opći podaci o BiH, Opći i geografski podaci o BiH, 26.02.2013., dostupno na: www.fzs.ba/BiH/opcistatpodaciobih.htm

⁷Zakon o društvima za osiguranje u privatnom osiguranju (Službene novine FBiH, broj: 24/05 i 36/10). Ovim Zakonom uređuje se: osnivanje, poslovanje, nadzor i prestanak društava za osiguranje osnovanih u FBiH, kao i društava za osiguranje koja nisu osnovana u FBiH, a koja usluge osiguranja pružaju putem podružnica, sukladno ovom Zakonu (vidi čl. 1. ZDOPO FBiH).

⁸Zakon o osiguranju imovine i osoba (Službene novine FBiH, broj: 2/95, 7/95, 14/97, 6/98 i 41/98) Ustavni sud BiH je Odlukom broj: U 50/01 od 30.01.2004. godine utvrdio da član 37. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o osiguranju imovine i osoba (Službene novine FBiH, broj: 6/98) nije u suglasnosti sa članom II/3.k) Ustava BiH i članom 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (Odluka je objavljena u Službenim novinama FBiH, broj: 65/04). Rješenjem Ustavnom suda BiH broj: U 50/01 od 01.04.2006. godine utvrđeno je da Parlament FBiH nije izvršio spomenutu odluku suda.

⁹Zakon o osiguranju od odgovornosti za motorna vozila i ostale odredbe o obveznom osiguranju od odgovornosti (Službene novine FBiH, broj: 24/05).

¹⁰Zakon o posredovanju u privatnom osiguranju (Službene novine FBiH, broj: 22/05). Ovim Zakonom uređuje se: posredovanje u privatnom osiguranju, uvjeti pod kojima se obavljaju ti poslovi, te nadzor nad njihovim obavljanjem u FBiH (vidi čl. 1. ZPPO FBiH).

¹¹Zakon o obveznim odnosima (Službeni list SFRJ, broj: 29/78, 39/85, 45/89 i 57/89; Službeni list RBiH, broj: 2/92, 13/93 i 13/94; Službene novine FBiH, broj: 29/03).

U Republici Srpskoj je oblast osiguranja regulirana: Zakonom o društvima za osiguranje (ZDO RS)¹², Zakonom o osiguranju od odgovornosti za motorna vozila i ostalim obvezatnim osiguranjima od odgovornosti¹³, Zakonom o osiguranju imovine i lica (ZOIL RS)¹⁴ i Zakonom o posredovanju u osiguranju (dalje ZPO RS)¹⁵. I u ovu grupu zakona RS možemo uvrstiti Zakon o obveznim odnosima koji se primjenjuje na području RS (dalje ZOO RS)¹⁶, također u dijelu koji se odnosi na Ugovor o osiguranju.

Zakon kojim se želi postići usaglašenost ovih entitetskih zakona međusobno, ali i propisima Europske Unije (dalje EU)¹⁷, je Zakon o Agenciji za osiguranje u Bosni i Hercegovini¹⁸. Ovaj zakon je donesen na državnom nivou i predstavlja glavnog koordinatora između entitetskih zakona i propisa EU iz oblasti osiguranja.

Zakoni kojima se posebno uređuje obvezno osiguranje vlasnika, odnosno korisnika rakoplova od odgovornosti za štete nanесene trećim osobama u BiH su:

Za FBiH:

- Zakon o osiguranju imovine i osoba;
- Zakon o osiguranju od odgovornosti za motorna vozila i ostale odredbe o obveznom osiguranju od odgovornosti.

Za RS:

- Zakonom o osiguranju imovine i lica;

¹²Zakon o društvima za osiguranje (Službeni glasnik RS, broj: 17/05, 1/06, 64/06 i 74/10). Ovim Zakonom uređuje se osnivanje, poslovanje, nadzor i prestanak rada društava za osiguranje i filijala koje obavljaju djelatnost osiguranja u RS i osniva Agencija za osiguranje RS (vidi čl. 1. ZDO RS).

¹³Zakon o osiguranju od odgovornosti za motorna vozila i ostalim obvezatnim osiguranjima od odgovornosti (Službeni glasnik RS, broj: 17/05, 64/06 i 12/09; Službeni glasnik RS, broj: 102/09, prečišćeni tekst).

¹⁴Zakon o osiguranju imovine i lica (Službeni glasnik RS, broj: 14/00 i 20/00).

¹⁵Zakon o posredovanju u osiguranju (Službeni glasnik RS, broj: 17/05, 64/06 i 106/09). Ovim se Zakonom uređuje posredovanje u osiguranju, vrste i uvjeti za obavljanje ovih poslova, te nadzor nad obavljanjem poslova posredovanja u osiguranju u RS (vidi čl. 1. ZPO RS).

¹⁶Zakon o obveznim odnosima (Službeni list SFRJ, broj: 29/78, 39/85, 45/89 i 57/89; Službeni glasnik RS, broj: 17/93 i 3/96).

¹⁷Potpisivanjem Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju dana 16.06.2008. godine u Luksemburgu, BiH se opredijelila za postizanje punopravnog članstva u EU, a tome i preuzela obvezu usklađivanja vlastitog zakonodavstva sa pravnim propisima EU. Koliko je značaj BiH predala usklađivanju svoje regulative sa propisima EU iz oblasti osiguranja, najbolje pokazuje član 2. Zakona o Agenciji za osiguranje BiH. Ovim članom je propisano da Agencija za osiguranje BiH ima obvezu osigurati da zakonodavstvo o osiguranju u BiH bude i ostane usaglašeno sa zakonodavstvom EU, koje se primjenjuje na oblast osiguranja. Kako bi Agencija za osiguranje BiH mogla dosljedno ispunjavati svoju zadaću u pogledu odražavanja usklađenosti propisa BiH sa propisima EU, istim zakonom u članu 6. je propisano da kada Upravni odbor Agencije za osiguranje BiH podnese nacrt, odnosno prijedlog zakona u vezi sa primjenom propisa Savjeta EU koji imaju direktan učinak unutar EU, entiteti moraju takvo zakonodavstvo usvojiti i primjeniti bez amandmana. O proširenju EU na Zapadni Balkan vidi Mahmutović, A. (2011): „Proširenje Evropske unije: Lisabonski ugovor i Zapadni Balkan“, Anali Pravnog fakulteta Univerziteta u Zenici, br. 4, Zenica, str. 129. – 147.

¹⁸Zakon o agenciji za osiguranje u Bosni i Hercegovini (Službene glasnik BiH, broj: 12/04).

- *Zakonom o osiguranju od odgovornosti za motorna vozila i ostalim obvezatnim osiguranjima od odgovornosti.*

2.1. Obvezno osiguranje vlasnika, odnosno korisnika zrakoplova od odgovornosti za štete nanесene trećim osobama u zakonodavstvu Federacije Bosne i Hercegovine

Na području FBiH nije donesen jedinstven zakon kojim se uređuje oblast obveznih osiguranja od odgovornosti u prometu.¹⁹ Ova oblast uređena je sa dva zakona i to Zakonom o osiguranju od odgovornosti za motorna vozila i ostale odredbe o obveznom osiguranju od odgovornosti kojim se uređuje: osiguranje od odgovornosti za motorna vozila, ostala obvezna osiguranja od odgovornosti²⁰, osnivanje i ovlasti Zaštitnog fonda FBiH²¹ i prekršajne kazne²² za osobe koje postupaju suprotno odredbama ovog Zakna u

¹⁹Reguliranje oblasti obveznih osiguranja u prometu jedinstvenim zakonom susrećemo kod drugih država iz regije, tako je Republika Hrvatska donijela Zakon o obveznim osiguranjima u prometu (Narodne novine, broj: 151/05, 36/09 i 75/09 dalje ZOOP RH, vidi čl. 39. – 40.) kojim su u čl. 2. propisane vrste obveznih osiguranja u prometu i to: 1. osiguranje putnika u javnom prometu od posljedica nesretnog slučaja, 2. osiguranje vlasnika, odnosno korisnika vozila od odgovornosti za štete nanесene trećim osobama (osiguranje od automobilske odgovornosti), 3. osiguranje zračnog prijevoznika, odnosno operatora zrakoplova od odgovornosti za štete nanесene trećim osobama i putnicima i 4. osiguranje vlasnika, odnosno korisnika brodice na motorni pogon, odnosno jahte od odgovornosti za štete nanесene trećim osobama. U RH je Zakonom o osiguranju iz 1994. godine uvedeno osiguranje od odgovornosti vlasnika/korisnika zrakoplova (vidi Ćurković, M. (2007): „Obvezna osiguranja u prometu“, Zagreb: Inženjerski biro, str. 285.). U Republici Srbiji je ova oblast regulirana Zakonom o obveznim osiguranjima u saobraćaju (Službeni glasnik Republike Srbije, broj: 51/09, 78/11, 101/11 i 93/12 dalje ZOOS R Srbije, vidi čl. 61. – 63.), u Crnoj Gori je na snagu stupio Zakon o obveznom osiguranju u saobraćaju (Službeni list Republike Crne Gore, broj: 44/12 ZOOS RCG, vidi čl. 42. – 44.), a u Republici Sloveniji je donesen zakon o obveznim osiguranjima u prometu – Zakon o obveznih zavarovanjih u prometu (Uradni list Republike Slovenije, broj: 93/07 dalje ZOZP, vidi čl. 30. – 33.) kojim su također predviđene ove četiri vrste osiguranja u prometu.

²⁰Agencija za osiguranje u BiH je ovlaštena da propisuje i druge vrste obveznog osiguranja (vidi čl. 22. Zakona o osiguranju od odgovornosti za motorna vozila i ostale odredbe o obveznom osiguranju od odgovornosti). Osnivanje, sjedište, sastav, status, djelatnost, rukovođenje, ovlasti, obveze i financiranje Agencije za osiguranje regulirano je Zakonom o Agenciji za osiguranje u Bosni i Hercegovini.

²¹Zaštitni fond FBiH je pravna osoba sa sjedištem u FBiH, koja je osnovana s ciljem pokrivanja šteta koje pretrpe žrtve prometnih nezgoda koje ne mogu biti nadoknađene sustavom obveznog osiguranja od autoodgovornosti (čl. 2. st. 1. t. 11. Zakona o osiguranju od odgovornosti za motorna vozila i ostale odredbe o obveznom osiguranju od odgovornosti). Više o Zaštitnom fondu FBiH vidi čl. 15. – 20. Zakona o osiguranju od odgovornosti za motorna vozila i ostale odredbe o obveznom osiguranju od odgovornosti.

²²Zakonom o osiguranju od odgovornosti za motorna vozila i ostale odredbe o obveznom osiguranju od odgovornosti u Glavi III – Kaznene odredbe, predviđena su kaznena djela i prekršaji (čl. 23. – 24.). Zanimljivo je da je ovim zakonom u čl. 23. predviđena kazna zatvora od 30 dana do tri godine za sve osobe koje imaju u posjedu ili u vlasništvu vozilo u upotrebi u Federaciji, na cestama ili u područjima dostupnim javnosti i koja ne pribave osiguranje od odgovornosti prema trećim osobama, koje proizlazi iz prometnih nezgoda, dok je u Zakonu o osiguranju od odgovornosti za motorna vozila i ostalim obvezatnim osiguranjima od odgovornosti u RS-u isto djelo određeno kao prekršaj sa propisanim novčanom kaznom od 5.000,00 KM do 10.000,00 KM (čl. 27.).

BiH²³ i ZOIO FBiH koji se odnosi na obvezno osiguranje putnika u javnom prijevozu, vlasnika ili korisnika letjelica od odgovornosti prema trećim osobama i vlasnika ili korisnika brodice na motorni pogon od odgovornosti prema trećim osobama²⁴.

Kako su Zakonom o osiguranju od odgovornosti za motorna vozila i ostale odredbe o obveznom osiguranju od odgovornosti ostavljene na snazi odredbe ZOIO FBiH koje se odnose na obvezno osiguranje vlasnika ili korisnika zrakoplova od odgovornosti prema trećim osobama, jasno proizilazi da se Zakonom o osiguranju od odgovornosti za motorna vozila i ostale odredbe o obveznom osiguranju od odgovornosti uređuje obvezno osiguranje od odgovornosti za motorna vozila²⁵ za štete počinjene trećim osobama, odnosno obvezno osiguranje od autoodgovornosti²⁶, a da je ZOIO FBiH regulirano utapanje obveznosti osiguranja vlasnika ili korisnika zrakoplova od odgovornosti prema trećim osobama²⁷, kao i ostala obvezna osiguranja u prometu²⁸.

Vidi čl. 1. Zakona o osiguranju od odgovornosti za motorna vozila i ostale odredbe o obveznom osiguranju od odgovornosti.

Čl. 28. Zakona o osiguranju od odgovornosti za motorna vozila i ostale odredbe o obveznom osiguranju od odgovornosti propisano je da stupanjem na snagu ovog Zakona prestaje da vrijedi ZOIO FBiH, osim odredaba navedenih u čl. 27. ovog Zakona. Čl. 27. Zakona o osiguranju od odgovornosti za motorna vozila i ostale odredbe o obveznom osiguranju od odgovornosti propisano je da odredbe ZOIO-a FBiH, koje se odnose na obvezno osiguranje putnika u javnom prijevozu, vlasnika ili korisnika letjelica od odgovornosti prema trećim osobama i vlasnika ili korisnika brodice na motorni pogon od odgovornosti prema trećim osobama, ostaju na snazi dok se ne donesu propisi koji će regulirati ostala obvezna osiguranja po postupku propisanom Zakonom o Agenciji za osiguranje u Bosni i Hercegovini. Upravni odbor Agencije za osiguranje u BiH odgovoran je za predlaganje zakona i drugih akata na razini entiteta, kao i izmjena i dopuna postojećih zakona iz ovoga područja, davanje suglasnosti na nacрте, odnosno prijedloge zakona i drugih akata koje predloži jedan ili oba entiteta i to: podnošenje entitetskim ministarstvima financija prijedloga za izmjenu i dopunu postojećeg entitetskog zakonodavstva u području osiguranja, uključujući prijedloge za druge vrste osiguranja; davanje suglasnosti za izmjene i dopune entitetskog zakonodavstva o osiguranju, a koje su predložene od jednog ili oba entiteta (vidi čl. 6. st. 1. t. (b) i (c) Zakona o Agenciji za osiguranje u Bosni i Hercegovini).

²⁵Vozilo označava svako motorno vozilo namijenjeno kretanju po kopnu i pokretano mehaničkom snagom, osim onih koja se kreću po tračnicama, kao i svaku prikolicu bilo da je priključena ili ne (vidi čl. 2. st. 1. t. 1. Zakona o osiguranju od odgovornosti za motorna vozila i ostale odredbe o obveznom osiguranju od odgovornosti).

²⁶Više o obveznom osiguranju od autoodgovornosti vidi Širić, M. (2011): „Obvezno osiguranje od autoodgovornosti u Europskoj uniji s osvrtom na Bosnu i Hercegovinu“, Pravna misao, br. 1-2, Sarajevo, str. 36. – 63.; Đurica, B. (2007): „Obvezno osiguranje motornih vozila“. U: Talijan, D., Zbornik radova, „Saobraćaj za novi milenij, III. međunarodni naučno-stročni skup, Banja Luka. EIB INTERNATIONALE-CENTAR ZA MOTORNA VOZILA, str. 249. – 255. i Kurtović, H. (2011): „Uvođenje nekih novih obaveza za osiguravajuća društva po osnovu obaveznog osiguranja motornih vozila“, Anal. Pravnog fakulteta Univerziteta u Zenici, br. 7, Zenica, str. 165. – 176.

²⁷Čl. 95. ZOIO FBiH.

²⁸Pod ostala obvezna osiguranja u prometu podrazumijevamo još i obvezno osiguranje putnika u javnom prijevozu i obvezno osiguranje vlasnika ili korisnika brodice na motorni pogon od odgovornosti prema trećim osobama.

2.1.1. Zaključivanje ugovora o osiguranju

Odredbom čl. 93. st. 1. ZOIO FBiH propisano je da je vlasnik, odnosno korisnik zrakoplova dužan osigurati se od odgovornosti za štete koju zrakoplov može nanijeti trećim osobama.

S obzirom na navedenu odredbu zaključujemo da je obveznik sklapanja ugovora o osiguranju vlasnik, odnosno korisnik zrakoplova za štete koju zrakoplov može nanijeti trećim osobama.

Zakonodavac nije uvjetovao obvezu sklapanja ugovora time da zrakoplov mora biti upisan u poseban registar ili da mora biti registriran za sport i razonodu, niti je zakonom određeno koje vrste šteta moraju biti pokrivena osiguranjem od odgovornosti, kao što je to slučaj sa vlasnikom, odnosno korisnikom brodice na motorni pogon.²⁹

ZOIO FBiH nije predviđeno oslobađanje obveze sklapanja ugovora o osiguranju vlasnika zrakoplova za pojedine zrakoplove ovisno o snazi njihova motora, ili drugim karakteristikama samog zrakoplova, kao što je to predviđeno za vlasnike brodica na motorni pogon čija snaga motora ne prelazi 15 kw³⁰.

Obvazi zaključivanja ugovora o osiguranju od odgovornosti podliježu i vlasnici, odnosno korisnici zrakoplova koji ulaze u zračni prostor FBiH, ako nije pruženo drugo odgovarajuće osiguranje za naknadu štete ili ako međunarodnim ugovorom nije drugačije određeno.³¹ Slična zakonska rješenja nalazimo i u zakonodavstvima drugih država.³²

U ZOIO FBiH, kao i u Zakonu o osiguranju od odgovornosti za motorna vozila i ostale odredbe o obveznom osiguranju od odgovornosti nije ponuđena definicija pojma zrakoplova. Definicija zrakoplova nije ponuđena ni u Zakonu o zrakoplovstvu BiH.³³

U zakonodavstvu susjednih država nalazimo definiciju zrakoplova kao svake naprave koja se održava u atmosferi zbog reakcije zraka osim reakcije zraka u odnosu na Zemljinu površinu.³⁴

²⁹Vidi čl. 95. st. 1. ZOIO FBiH.

³⁰Ibid., st. 4.

³¹Ibid., čl. 93. st. 3.

³²Vidi čl. 39. st. 8. - 9. ZOOP RH, čl. 42. st. 3. ZOOS RCG, čl. 61. st. 8. - 9. ZOOS R Srbije, čl. 30. st. 3. ZOZP.

³³Zakonom o zrakoplovstvu Bosne i Hercegovine (Službeni glasnik BiH, broj: 2/04) uređuju se uslovi za siguran zračni promet u zračnom prostoru Bosne i Hercegovine, koji se odnosi naročito na: ovlaštenja u oblasti civilne avijacije i kontrole letenja; opće uslove za zrakoplovstvo; obaveze i odgovornosti u pogledu zračne navigacije; zrakoplovnu inspekciju; usluge u zračnoj plovidbi; aerodrome; potragu i spašavanje; avione; zrakoplovno ovlašteno i zrakoplovno stručno osoblje; zrakoplovne operatore i druge djelatnosti u zrakoplovstvu; istraživanje nesreća i incidenata; sigurnost civilnog zrakoplovstva i prekršaje u zrakoplovstvu (čl. 1. t. 1.1.).

³⁴Čl. 3. st. 1. t. 15. ZOOP RH. Čl. 3. st. 1. t. 2. ZOOS R Srbije za definiciju zrakoplova upućuje na zakon kojim se uređuje odgovarajuća vrsta saobraćaja. Čl. 3. st. 1. t. 2. Zakona o vazdušnom saobraćaju (Službeni glasnik Republike Srbije, broj: 73/10) definiran je zrakoplov kao svaka naprava sa posadom koja leti ili se održava u atmosferi sljed reakcije zraka, osim

Ugovor o osiguranju je dvostranoobvezni prvi posao kojim se osiguratelj obvezuje da osiguraniku ili nekoj tećoj osobi (korisniku osiguranja) isplati naknadu odnosno ugovorenu svotu ili učini nešto drugo po nastanku ugovorenog slučaja, a ugovoratelj osiguranja se obvezuje za to platiti određeni novčani iznos (premiju osiguranja). Možemo ga svrstati u formalne³⁵ i adhezijske³⁶ ugovore.

Ugovorne strane su osiguratelj i ugovaratelj osiguranja (koji može ali i ne mora biti osiguranik). Osiguratelj može biti samo društvo za osiguranje osnovano u obliku dioničkog društva ili društva za uzajamno osiguranje, koje posjeduje odobrenje za pružanje usluga osiguranja.

Za razliku od neobveznih osiguranja koje su prepušteni isključivoj volji ugovaratelja osiguranja, da li će zaključiti ugovor o osiguranju ili ne, kod obveznih osiguranja postoji zakonska obveza zaključenja ovog ugovora. Ne izvršenje zakonske obveze osiguranja od odgovornosti, u FBiH se tretira kao kazneno djelo sa zaprećenom kaznom zatvora, a u RS se tretira kao prekršaj sa predviđenom novčanom kaznom.³⁷

Osim ugovaratelja osiguranja i osiguravatelja, ugovor o osiguranju mora sadržavati ostale bitne sastojke ovog ugovora: predmet osiguranja³⁸, rizik obuhvaćen osiguranjem³⁹, premiju osiguranja⁴⁰, osiguranu svotu⁴¹ i vrijeme trajanja ugovora⁴².

reakcije zraka koji se odbija od površine zemlje. ZOZP čl. 1.a st. 1. t. 4 definira zrakoplov kao zrakoplov ili drugu leteću napravu za koju se primjenjuje Uredba 785/2004 Europskog parlamenta i Vijeća. ZOOS RCG također ne nudi definiciju zrakoplova, ali čl. 4. t. 82. Zakona o vazdušnom saobraćaju (Službeni list Crne Gore, broj: 30/2012) definira vazduhoplov slično kao i srpski i hrvatski zakonodavac.

³⁵Ugovor o osiguranju se zaključuje u pisanom obliku, pa možemo reći da je to formalan ugovor. Smatra se da je ugovor zaključen tek kada ugovarači potpišu policu osiguranja ili list pokrića, ili kada osiguratelj prihvati ponudu za sklapanje ugovora (vidi čl. 901. ZOO FBiH).

³⁶Ugovor o osiguranju je adhezijski, jer ugovaratelj osiguranja uglavnom prihvata unaprijed sačinjene uvjete osiguranja i potpisuje policu koja je ranije sastavljena i uglavnom tipska. U vezi s tim, nejasne odredbe u ugovoru će se tumačiti u korist ugovaratelja osiguranja ili osiguranika. Na ovaj način se štiti ugovorna strana koja uglavnom nije utjecala na sačinjavanje ugovora i često dosta manje razumije uvjete i sadržaje ugovora.

³⁷Vidi čl. 23. Zakona o osiguranju od odgovornosti za motorna vozila i ostale odredbe o obveznom osiguranju od odgovornosti, odnosno čl. 27. Zakona o osiguranju od odgovornosti za motorna vozila i ostalim obvezatnim osiguranjima od odgovornosti.

³⁸Predmet osiguranja može biti sve ono za što postoji interes osiguranja, tako se ugovor o osiguranju može zaključiti radi osiguranja određene stvari, materijalnog interesa, života i zdravlja, od odgovornosti ... Osigurati se može samo od građanske odgovornosti. Više o predmetu osiguranja vidi Jakaša B., op. cit., str. 155. – 172.

³⁹Rizik predstavlja opasnost od nastupa štetnih posljedica koje mogu rezultirati imovinskom i/ili neimovinskom štetom. Rizik ne uključuje nemoguć ili neizbježan događaj, odnosno rizik mora biti moguće ostvariv, neizvjestan i izbježiv događaj. Više o rizicima u osiguranju vidi: Ćurak, M. i Jakovčević, D. (2007): „Osiguranje i rizici“, Zagreb: Prif plus; Vaughan, E. i Vaughan, T. (2000): Osnove osiguranja – upravljanje rizicima“, Zagreb: MATE, str. 1. – 40.; Čokić, M. (2005): „Osiguranje i pozitivnopravna problematika osiguranja u BiH“, Pravni savjetnik, novembar-decembar, str. 7. – 17. i Andrijašević, S. i Petranović, V. (1999): „Ekonomika osiguranja“, Zagreb: Alfa, str. 1. – 127.

⁴⁰Premija osigurnja je novčani iznos koji je ugovaratelj osiguranja dužan plaćati osiguratelju i plaća se prilikom sklapanja ugovora, ako nije drugačije ugovoreno. Ne plaćanje premije u roku ima za posljedicu prestanak ugovora. Više o premiji osiguranja vidi Jakaša B., op. cit., str. 172. – 188.

Mjerodavno pravo koje se primjenjuje na ugovore o osiguranju koji pokrivaju rizike koji se nalaze u Federaciji određuje se na sljedeći način:

1. Kada je prebivalište ili sjedište osiguranika u FBiH, mjerodavno pravo za ugovore o osiguranju je pravo FBiH;⁴³
2. Kada osiguranik nema prebivalište ili sjedište u FBiH, strane u ugovoru o osiguranju mogu izabrati primjenu prava bilo kojeg od BiH entiteta ili pravo države u kojoj osiguranik ima prebivalište ili sjedište;
3. Kada se osiguranik bavi komercijalnom ili industrijskom djelatnošću ili samostalno obavlja profesionalnu djelatnost, te kada ugovor pokriva dva ili više rizika, koji se odnose na te djelatnosti u BiH entitetima, i/ili drugim zemljama, sloboda izbora mjerodavnog prava se proširuje i na prava tih zemalja ili RS, ovisno o tome gdje osiguranik ima prebivalište ili sjedište;
4. Bez obzira na točke 1, 2 i 3, kada je rizik obuhvaćen ugovorom ograničen na događaje koji se događaju u RS, ugovorne strane uvijek mogu odabrati pravo tog entiteta;
5. Činjenica da su u slučajevima opisanim u točkama 1 ili 3, prema ZDOPO FBiH, ugovorne strane odabrale pravo koje nije pravo FBiH, ne isključuje primjenu obveznih pravnih propisa entiteta ili države, kada sve druge poveznice relevantne za izbor mjerodavnog prava upućuju na to pravo;
6. Izbor koji se spominje u prethodnim točkama, mora biti izražen ili prikazan sa sigurnošću u uvjetima ugovora ili okolnostima slučaja. Ukoliko to nije slučaj ili ukoliko se ne izvrši nikakav izbor, mjerodavno pravo će se odrediti prema načelu najbliže veze. Iznimno, na poseban dio ugovora koji je bliže povezan sa nekom drugom državom ili entitetom, primjeniti će se pravo te države ili entiteta. Oboriva je pretpostavka da je ugovor najbliže povezan sa državom ili entitetom u kojem se nalazi rizik.

Prije zaključivanja ugovora o osiguranju, obveza je društva za osiguranje da obavijesti osiguranika o mjerodavnom pravu koje je važeće za ugovor kada strane nemaju

⁴¹Za razliku od premije osiguranja koju je ugovaratelj osiguranja dužan platiti osiguravatelju, osiguranu svotu je osiguratelj dužan platiti osiguraniku ili nekoj trećoj osobi u slučaju nastanka osiguranog slučaja. Kod imovinskog osiguranja, osigurana svota predstavlja okvir unutar kojeg se obračunava osiguravateljeva obveza naknade štete. Više o svoti osiguranja i vrijednosti osiguranog interesa, *ibid.*, str. 188. – 200.

⁴²Ako drugačije nije ugovoreno, ugovor o osiguranju proizvodi pravno dejstvo počevši od 24. sata dana koji je u polici osiguranja označen kao dan početka trajanja osiguranja, pa sve do svršetka posljednjeg dana roka za koji je osiguranje ugovoreno (vidi čl. 922. ZOO FBiH).

⁴³U čl. 4. st. 1. točka a. ZDOPO FBiH predviđa mogućnost da ugovorne strane mogu izabrati i pravo drugog entiteta ili druge države, ako je to ovim zakonom dopušteno. Ova mogućnost nije predviđena u ZDO RS.

bodan izbor, ili ako strane imaju slobodu izbora mjerodavnog prava, o pravu čiju primjenu osiguratelj predlaže.⁴⁴

Ugovor o osiguranju za obvezno osiguranje, koje je određeno pravom FBiH, predviđa pravo FBiH. U slučaju kada je obvezno osiguranje propisano samo pravom FBiH, ako se pojavi nesuglasnost između prava RS u kojoj se nalazi rizik i prava FBiH, primjenjivat će se pravo FBiH. Ako ugovor o obveznom osiguranju, propisan pravom FBiH, pokriva rizik na području cijele BiH, isključivo se primjenjuju pravila obveznog osiguranja FBiH.⁴⁵

Ove odredbe koje se odnose na određivanje mjerodavnog prava kod ugovora o osiguranju primjenjive su u FBiH od 26.10.2010. godine.⁴⁶

2.1.2. Definiranje pojma treće osobe prema ZOIO FBiH

Prema odredbama čl. 93. st. 2. ZOIO FBiH koje glase: „Osobe koje se prevoze zrakoplovom ne smatraju se trećim osobama u smislu ovog zakona.“, zaključujemo da se zakonodavac u FBiH odlučio za negativnu definiciju treće osobe.⁴⁷ Prema odredbama ovog zakona propisano je tko se ne smatra trećom osobom, odnosno da se trećom osobom ne smatraju one osobe koje se prevoze zrakoplovom za kojeg postoji obveza pribavljanja osiguranja od odgovornosti za štete nanесene trećim osobama. Na ovaj način je zakonodavac odredio širi krug trećih osoba, jer se trećim osobama, prema ovoj definiciji, smatraju sve ostale osobe koje mogu pretrpjeti štetu od brodice na motorni pogon. Prvi tekst ZOIO FBiH (objavljen 11.02.1995. godine) nije sadržavao pojam treće osobe, određivanje znančjenja ovog pojma izvršeno je Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o osiguranju imovine i osoba koji je objavljen 09.03.1998. godine.⁴⁸

⁴⁴Opširnije o Ugovoru o osiguranju vidi Barbir, V. (2005): „Ugovor o osiguranju“, Porezni savjetnik, Sarajevo, septembar, 2005., str. 63. – 84.; Petranović, V. (1984): „Osiguranje i reosiguranje“, Zagreb: Informator, str. 160. – 189. i Andrijašević, S. i Petranović, V. (1999): „Ekonomika osiguranja“, Zagreb: Alfa, str. 127. – 163.

⁴⁵Mjerodavno pravo koje se primjenjuje na ugovore o osiguranju koji pokrivaju rizik u FBiH regulirano je čl. 4. ZDOPO FBiH.

⁴⁶Vidi čl. 80. ZDOPO FBiH.

⁴⁷Čl. 61. st. 2. ZOOS R Srbije treća osoba je definirana kao svaka osoba, osim putnika i članova letачke i kabinske posade zrakoplova, koji su na dužnosti u toku leta. Slične odredbe nalazimo i u čl. 39. st. 3. ZOOP RH. ZOOS RCG u čl. 5. st. 1. t. 6. trću osobu definira kao svaku osobu, osim osobe odgovorne za počinjenu štetu i osobe koja po ovom zakonu nema pravo na naknadu štete.

⁴⁸Vidi čl. 34. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o osiguranju imovine i osoba (Službene novine Federacija BiH, broj: 6/98).

2.1.3. Pokriće osiguranjem od odgovornosti i opseg osigurateljeve obveze

Osiguranjem vlasnika, odnosno korisnika zrakoplova od odgovornosti za štete nanesene trećim osobama pokrivena su sve štete nastale upotrebom zrakoplova, za razliku od obaveznog osiguranja vlasnika brodice na motorni pogon gdje su pokrivena samo štete nastale zbog smrti, tjelesne ozljede ili oštećenja zdravlja.⁴⁹

Osnovna obveza osiguratelja, prema ugovoru o osiguranju od odgovornosti, jeste nadoknada štete trećim osobama, u slučaju nastanka osiguranog slučaja, jer je zaključivanjem ugovora osiguravatelj na sebe preuzeo naknadu štete u slučaju građanske odgovornosti osiguranika.

Prema odredbama čl. 94. ZOIO FBiH, obveza društva za osiguranje (osiguravatelja) ograničena je iznosom koji utvrđuje Vlada FBiH na prijedlog Agencije za nadzor osiguranja FBiH⁵⁰, ako ugovorom o osiguranju nije predviđen veći iznos.⁵¹ Što

⁴⁹Vidi čl. 93. st. 1. ZOIO FBiH. Čl. 39. st. 2. ZOOP RH propisano je da su ugovorom o osiguranju iz stavka 1. ovoga članka pokrivena: 1. štete trećim osobama zbog smrti, tjelesne ozljede, narušavanja zdravlja, uništenja ili oštećenja stvari za vrijeme leta zrakoplova, 2. štete zbog smrti, tjelesne ozljede ili narušavanja zdravlja putnika za vrijeme leta zrakoplova, 3. štete zbog gubitka, odnosno oštećenja osobnih stvari putnika koje se nalaze u kabini zrakoplova, 4. štete zbog gubitka, odnosno oštećenja tereta i predane prtljage. Ugovor o osiguranju iz stavka 1. ovoga članka ne mora pokrivati štete iz stavka 2. točke 3. i 4. ovoga članka ako se zrakoplov ne koristi u komercijalne svrhe. Ugovorom o osiguranju iz stavka 1. ovoga članka pokrivena su i štete zbog rizika rata, terorizma, otmice, sabotaže, nezakonitog prisvajanja zrakoplova i građanske pobune. Iznimno od odredbe stavka 6. ovoga članka, ugovor o osiguranju iz stavka 1. ovoga članka ne mora pokrivati štete zbog rizika rata i terorizma za: a) državne zrakoplove kako su definirani u članku 3 (b) Konvencije o međunarodnom civilnom zrakoplovstvu, potpisane u Chicagu 7. prosinca 1944., b) zrakoplovne modele kojima MTOM iznosi do 20 kg, c) letjelice koje polijeću s nogu pilota (uključujući motorne parajedrilice i ovjesne jedrilice), d) vezane balone, e) zmajeve, f) padobrane (uključujući vučene padobrane), g) zrakoplove (uključujući jedrilice) kojima MTOM iznosi do 500 kg, i mikrolake zrakoplove, koji: se koriste u nekomercijalne svrhe, ili se koriste za obuku pilota, lokalno, koji ne uključuju prelazak državne granice (čl. 39. st. 5. - 7.). ZOOS R Srbije u čl. 61. st. 4. - 7. određeno je da ugovor o osiguranju iz stava 1. ovog člana pokriva i štete pričinjene teretu i prtljagu. Ugovor o osiguranju iz stava 1. ovog člana ne mora pokrivati štete pričinjene teretu i prtljagu, ako se zrakoplov ne koristi u komercijalne svrhe. Ugovorom o osiguranju iz stava 1. ovog člana pokrivena su i štete zbog rizika rata i terorizma, otmice zrakoplova, sabotaže, protivpravnog prisvajanja zrakoplova i građanskih nemira. Izuzetno od stava 6. ovog člana, za zrakoplov kojima MTOM iznosi do 500 kg, a koji se ne koriste u komercijalne svrhe, odnosno koji se koriste za obuku pilota, sportsko ili amatersko letenje, unutar zračnog prostora Republike Srbije, ugovor o osiguranju iz stava 1. ovog člana ne mora pokrivati štete zbog rizika rata i terorizma.

⁵⁰Sukladno čl. 5. st. 1. ZDOPO FBiH Ured za nadzor društava za osiguranje u FBiH je prerastao u Agenciju za nadzor.

⁵¹ZOOP RH kao najnižu osiguranu svotu po jednom štetnom događaju, na koju može biti ugovoreno osiguranje od odgovornosti vlasnika zrakoplova, za štete trećim osobama: za letjelice koje polijeću s nogu pilota 10.000 SDR; za zrakoplove predviđa iznos u visini od 750.000 SDR (Special Drawing Rights - Posebno pravo vučenja - obračunska jedinica koju određuje Međunarodni monetarni fond) do 700.000.000 SDR, ovisno o MTOM (maksimalna masa zrakoplova - Maximum Take Off Mass); za pojedinog putnika 250.000 SDR; za prtljagu 1.000 SDR; za teret po kg 17 SDR. Odluku o povećanju ove najniže osigurane svote donosi Vlada Republike Hrvatske na prijedlog nadzornog tijela (vidi čl. 40.). Slične odredbe nalazimo i u ZOOS RCG (vidi čl. 43.) i u ZOOS R Srbije (vidi čl. 62). ZOZP upućuje na odredbe Uredbe 785/2004 Europskog parlamenta i Vijeća.

znači da se ugovorom o osiguranju od odgovornosti može ugovoriti jednaka ili veća osigurana svota od one koju odredi Vlada FBiH kao najnižu osiguranu svotu na koju može biti ugovoreno osiguranje. Prilikom obračuna visine osigurateljeve obveze, u obzir se uzima najniža osigurana svota na dan štetnog događaja.

2.1.4. Odgovornost za naknadu štete trećim osobama prouzrokovane upotrebom nepoznatog, neosiguranog ili stranog zrakoplova

Odgovornost za naknadu štete trećim osobama prouzrokovane upotrebom nepoznatog, neosiguranog ili stranog zrakoplova regulirana je čl. 94. st. 3. ZOIO FBiH. Navedenim odredbama propisano je da se na uređenje pitanja odgovornosti za naknadu štete prouzročene upotrebom nepoznatog, neosiguranog ili stranog zrakoplova odgovarajuće primjenjuju odredbe ovog zakona koje se odnose na naknadu štete koju je prouzročilo nepoznato, neosigurano ili strano motorno vozilo.⁵²

Zanimljivo je da navedena odredba upućuje na primjenu ZOIO FBiH u dijelu kojim se uređuje pitanje odgovornosti za štete trećim osobama u slučaju kada je štetu prouzročilo nepoznato, neosigurano ili strano motorno vozilo.⁵³ Kako je čl. 28. Zakona o osiguranju od odgovornosti za motorna vozila i ostale odredbe o obveznom osiguranju od odgovornosti propisano da stupanjem na snagu ovog zakona⁵⁴ prestaje vrijediti ZOIO FBiH, osim odredaba koje se odnose na obvezno osiguranje putnika u javnom prijevozu, vlasnika ili korisnika letjelica od odgovornosti prema trećim osobama i vlasnika ili korisnika brodica na motorni pogon od odgovornosti prema trećim osobama, zaključujemo da se na pitanje odgovornosti za naknadu štete prouzročene upotrebom

⁵²Slične odredbe nalazimo i u ZOOP RH (čl. 39. st. 10.). Prema odredbama ovog zakona, u slučaju nastanka štete upotrebom neosiguranog ili nepoznatog zrakoplova, oštećeni može tražiti naknadu štete od Hrvatskog ureda za osiguranje na teret Garancijskog fonda (više o tome vidi čl. 29.- 34.). U slučaju odgovornosti za štete uzrokovane upotrebom neosiguranog zrakoplova slovenski zakonodavac upućuje na odredbe čl. 40. – 41. (čl. 33. ZOZP), ove odredbe se nalaze unutar Glave V. „ŠKODNI SKLAD“ (Jamstveni fond – čl. 34. – 42. ZOZP). Crnogorski zakonodavac propisuje da se na odgovornost vlasnika, odnosno ovlaštenog korisnika zrakoplova, za štetu koju pričinu trećim osobama, odgovarajuće primjenjuju odredbe ZOOS RCG koje se odnose na naknadu štete počinjene trećim osobama upotrebom motornog vozila i odredbe zakona kojim su uređeni obligacioni i vlasničko-pravni odnosi u zračnom prometu, ako nije drugačije uređeno čl. 42. i 43. ZOOS RCG (čl. 44. ZOOS RCG). Prema ZOOS R Srbije, na pitanja odgovornosti vlasnika zrakoplova, za štetu koju počinu trećim osobama i putnicima, koja nisu uređena odredbama čl. 61. i 62. ovog zakona, odgovarajuće se primjenjuju odredbe ZOOS R Srbije koje se odnose na naknadu štete počinjene trećim osobama upotrebom motornog vozila, kao i odredbe zakona kojima su uređeni obligacioni odnosi i osnovi vlasničko-pravnih odnosa u zračnom prometu (čl. 63.).

⁵³Više o osiguranju vlasnika, odnosno korisnika motornih vozila od odgovornosti za štete trećim osobama prema ZOIO FBiH vidi čl. 73. – 92.

⁵⁴Zakon o osiguranju od odgovornosti za motorna vozila i ostale odredbe o obveznom osiguranju od odgovornosti je stupio na snagu 26.04.2005. godine.

nepoznatog, neosiguranog ili stranog zrakoplova ipak primjenjuju odredbe Zakona o osiguranju od odgovornosti za motorna vozila i ostale odredbe o obveznom osiguranju od odgovornosti.

2.2. Obvezno osiguranje vlasnika, odnosno korisnika zrakoplova od odgovornosti za štete nanesene trećim osobama u zakonodavstvu Republike Srpske

Kao i na području FBiH, ni na području RS nije donesen jedinstven zakon kojim se uređuje oblast obveznih osiguranja od odgovornosti u prometu. Ova oblast uređena je sa dva zakona i to Zakonom o osiguranju od odgovornosti za motorna vozila i ostalim obvezatnim osiguranjima od odgovornosti kojim se uređuje: osiguranje od odgovornosti za motorna vozila⁵⁵, ostala obvezna osiguranja od odgovornosti, osnivanje i ovlasti Zaštitnog fonda RS⁵⁶, zakon sadrži i kaznene odredbe⁵⁷ za osobe koje postupaju suprotno odredbama ovog zakna, i ZOIL RS koji se odnosi na obvezno osiguranje putnika u javnom prometu od posljedica nesretnog slučaja, obvezno osiguranje vlasnika ili korisnika letjelica od odgovornosti prema trećim osobama i vlasnika ili korisnika brodice na motorni pogon od odgovornosti prema trećim osobama⁵⁸.

Kako su Zakonom o osiguranju od odgovornosti za motorna vozila i ostalim obvezatnim osiguranjima od odgovornosti ostavljene na snazi odredbe ZOIL RS koje se odnose na obvezno osiguranje vlasnika ili korisnika zrakoplova od odgovornosti prema trećim osobama, jasno proizilazi da se Zakonom o osiguranju od odgovornosti za motorna vozila i ostalim obvezatnim osiguranjima od odgovornosti uređuje obvezno osiguranje od

⁵⁵Prema čl. 2. Zakona o osiguranju od odgovornosti za motorna vozila i ostalim obvezatnim osiguranjima od odgovornosti vozilo je definirano kao svako prijevozno sredstvo na dva ili više kotača namijenjeno za kretanje po drumu (kopnu) radi prijevoza osoba i stvari, koje se pokreće snagom vlastitog motora (osim tračnih vozila), a u širem smislu: vučna vozila i priključna vozila bez obzira da li su priključena ili ne, a za koje vlasnici ili korisnici imaju obvezu registracije, shodno drugim relevantnim propisima, osim vozila izuzetih po ovom zakonu.

⁵⁶Zaštitni fond RS je pravna osoba sa sjedištem u Banjoj Luci, koja je osnovana s ciljem pokrivanja šteta koje pretrpe žrtve prometnih nezgoda koje ne mogu biti nadoknađene sustavom obveznog osiguranja od autoodgovornosti (čl. 2. st. 1. t. 12. Zakona o osiguranju od odgovornosti za motorna vozila i ostalim obvezatnim osiguranjima od odgovornosti). Više o Zaštitnom fondu RS vidi čl. 14. - 20. Zakona o osiguranju od odgovornosti za motorna vozila i ostalim obvezatnim osiguranjima od odgovornosti.

⁵⁷Za usporedbu sa zakonodavstvom FBiH vidi bilješku br. 22.

⁵⁸Čl. 34. Zakona o osiguranju od odgovornosti za motorna vozila i ostalim obvezatnim osiguranjima od odgovornosti propisano je da će odredbe ZOIL RS koje se odnose na obavezno osiguranje za putnike u javnom prometu od posljedica nesretnog slučaja, obavezno osiguranje vlasnika, odnosno korisnika zrakoplova od odgovornosti za štete počinjene trećim osobama i vlasnika odnosno korisnika brodice na motorni pogon od odgovornosti za štete počinjene trećim osobama ostati na snazi dok se ne donesu propisi koji će regulirati ostala obavezna osiguranja koja nisu osiguranje od autoodgovornosti, a po proceduri opisanoj u članu 6. stav 1. t. (b) i (c) Zakona o Agenciji za osiguranje BiH. Za usporedbu sa zakonodavstvom FBiH vidi bilješku br. 24.

odgovornosti za motorna vozila za štete počinjene trećim osobama, ili obvezno osiguranje od autoodgovornosti, a da je ZOIL RS regulirano pitanje obveznosti osiguranja vlasnika ili korisnika zrakoplova od odgovornosti za štete počinjene trećim osobama⁵⁹, kao i ostala obvezna osiguranja u prometu⁶⁰.

2.2.1. Zaključivanje ugovora o osiguranju

Odredbom čl. 88. st. 1. ZOIL RS propisano je da je vlasnik, odnosno korisnik zrakoplova dužan zaključiti osiguranje od odgovornosti za štete iz posjedovanja ili upotrebe zrakoplova počinjene trećim osobama.

S obzirom na navedenu odredbu zaključujemo da je obveznik sklapanja ugovora o osiguranju vlasnik, odnosno korisnik zrakoplova za štete koju zrakoplov može nanijeti trećim osobama.

Zakonodavac nije uvjetovao obvezu sklapanja ugovora time da zrakoplov mora biti upisan u poseban registar ili da mora biti registriran za sport i razonodu, niti je zakonom određeno koje vrste šteta moraju biti pokrivena osiguranjem od odgovornosti, kao što je to slučaj sa vlasnikom, odnosno korisnikom brodice na motorni pogon.⁶¹

ZOIL RS nije predviđeno oslobađanje obveze sklapanja ugovora o osiguranju vlasnika zrakoplova za pojedine zrakoplove ovisno o snazi njihova motora, ili drugim karakteristikama samog zrakoplova, kao što je to predviđeno za vlasnike brodica na motorni pogon čija snaga motora ne prelazi 15 kw⁶².

Obvezi zaključivanja ugovora o osiguranju od odgovornosti podliježu i vlasnici, odnosno korisnici zrakoplova koji ulaze u zračni prostor RS, ako nije pruženo drugo odgovarajuće osiguranje za naknadu štete ili ako međunarodnim ugovorom nije drugačije određeno.⁶³ Slična zakonska rješenja nalazimo i u zakonodavstvima drugih država.⁶⁴

U ZOIL RS, kao i u Zakonu o osiguranju od odgovornosti za motorna vozila i ostalim obvezatnim osiguranjima od odgovornosti nije ponuđena definicija pojma zrakoplova.⁶⁵

⁵⁹ Čl. 88. ZOIL RS.

⁶⁰ Pod ostala obvezna osiguranja u prometu ovdje podrazumijevamo još i obvezno osiguranje putnika u javnom prometu i obvezno osiguranje vlasnika, odnosno korisnika brodice na motorni pogon od odgovornosti za štete počinjene trećim osobama.

⁶¹ Vidi čl. 91. st. 1. ZOIL RS.

⁶² Ibid., st. 3.

⁶³ Ibid., čl. 88. st. 2.

⁶⁴ Vidi bilješku br. 32.

⁶⁵ Više o pojmu zrakoplova kod susjednih zemalja vidi bilješku br. 34.

Mjerodavno pravo koje se primjenjuje na ugovore o osiguranju koji pokrivaju rizike koji se nalaze u RS određuje se na sljedeći način:

1. Kada je prebivalište ili sjedište osiguranika u RS, mjerodavno pravo za ugovore o osiguranju je pravo RS;
2. Kada osiguranik nema prebivalište ili sjedište niti u RS, strane u ugovoru o osiguranju mogu izabrati primjenu prava bilo kojeg od BiH entiteta ili pravo države u kojoj osiguranik ima prebivalište ili sjedište;
3. Kada se osiguranik bavi komercijalnom ili industrijskom djelatnošću ili samostalno obavlja profesionalnu djelatnost, te kada ugovor pokriva dva ili više rizika, koji se odnose na te djelatnosti u oba BiH entiteta, i/ili drugim zemljama, sloboda izbora mjerodavnog prava se proširuje i na prava tih zemalja ili FBiH, ovisno o tome gdje osiguranik ima prebivalište ili sjedište;
4. Bez obzira na točke 1, 2 i 3, kada je rizik obuhvaćen ugovorom ograničen na događaje koji se događaju u FBiH, ugovorne strane uvijek mogu odabrati pravo tog entiteta;
5. Činjanica da su u slučajevima opisanim u točkama 1 ili 2, ugovorne strane odabrale pravo entiteta koje je bilo predviđeno kao druga mogućnost izbora, ne isključuje primjenu obveznih pravnih propisa entiteta ili BiH, kada sve druge poveznice relevantne za izbor mjerodavnog prava upućuju na to pravo;
6. Izbor koji se spominje u prethodnim točkama, mora biti izražen ili prikazan sa sigurnošću u uvjetima ugovora ili okolnostima slučaja. Ukoliko to nije slučaj ili ukoliko se ne izvrši nikakav izbor, mjerodavno pravo će se odrediti prema načelu najbliže veze. Iznimno, na poseban dio ugovora koji je bliže povezan sa nekom drugom državom ili entitetom, primjeniti će se pravo te države ili entiteta. Oboriva je pretpostavka da je ugovor najbliže povezan sa državom ili entitetom u kojem se nalazi rizik.⁶⁶

Prije zaključivanja ugovora o osiguranju, obveza je društva za osiguranje da obavijesti osiguranika o mjerodavnom pravu koje je važeće za ugovor kada strane nemaju slobodan izbor, ili ako strane imaju slobodu izbora mjerodavnog prava, o pravu čiju primjenu osiguratelj predlaže.

Ugovor o osiguranju za obvezno osiguranje, koje je određeno pravom RS, podliježe pravu RS. U slučaju kada je obvezno osiguranje propisano samo pravom RS, ako se pojavi nesuglasnost između prava FBiH u kojoj se nalazi rizik i prava RS, primjenjivat će se pravo

⁶⁶Vidi čl. 4. ZDO RS.

S. Ako ugovor o obveznom osiguranju, propisan pravom RS, pokriva rizik na području rijeke BiH, isključivo se primjenjuju pravila obveznog prava RS.⁶⁷

Ove odredbe koje se odnose na određivanje mjerodavnog prava kod ugovora o osiguranju, kao i druge odredbe ovog zakona koje se odnose na društva za osiguranje koja nisu iz BiH, primjenjivat će se od dana stupanja BiH u članstvo EU⁶⁸.

2.2.2. Definiranje pojma treće osobe prema ZOIL RS

Odredbama čl. 88. st. 1. ZOIL RS određena je obveza vlasnika, odnosno korisnika zrakoplova da zaključi osiguranje od odgovornosti za štete uz posjedovanja ili upotrebe zrakoplova počinjene trećim osobama, no sama definicija treće osobe u ZOIL RS nije dana, odnosno ZOIL RS ne sadrži ni negativnu ni pozitivnu definiciju treće osobe.

Za razliku od RS, zakonodavac u FBiH odlučio se za negativnu definiciju treće osobe, odnosno ZOIO FBiH propisano je tko se ne smatra trećom osobom, tj. da se trećom osobom ne smatraju one osobe koje se prevoze zrakoplovom. Zanimljivo je da prvi tekst ZOIO FBiH (objavljen 11.02.1995. godine) također nije sadržavao pojam treće osobe, određivanje znančenja ovog pojma u FBiH izvršeno je tek Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o osiguranju imovine i osoba koji je objavljen 09.03.1998. godine.⁶⁹

2.2.3. Pokriće osiguranjem od odgovornosti i opseg osigurateljeve obveze

Osiguranjem vlasnika, odnosno korisnika zrakoplova od odgovornosti za štete nanesene trećim osobama pokrivene su sve štete nastale upotrebom zrakoplova, za razliku od obveznog osiguranja vlasnika brodice na motorni pogon gdje su pokrivene samo štete nastale zbog smrti, tjelesne ozljede ili oštećenja zdravlja.⁷⁰

Osnovna obveza osiguratelja, prema ugovoru o osiguranju od odgovornosti, jeste nadoknada štete trećim osobama, u slučaju nastanka osiguranog slučaja. Prema odredbama čl. 89. ZOIL RS, obveza organizacije za osiguranje (osiguravatelja) ograničena je iznosom koji utvrđuje Vlada RS, ako ugovorom o osiguranju nije predviđen veći iznos.⁷¹ Što znači da se ugovorom o osiguranju od odgovornosti može ugovoriti jednaka ili veća

⁶⁷Mjerodavno pravo koje se primjenjuje na ugovore o osiguranju koji pokrivaju rizik u RS regulirano je ibid.

⁶⁸Ibid., čl. 79.

⁶⁹Vidi čl. 36. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o osiguranju imovine i osoba (Službene novine Federacija BiH, broj: 6/98). O određivanju pojma treće osobe prema ZOZP, ZOOS R Srbije, ZOOP RH i ZOOS RCG vidi bilješku br. 47.

⁷⁰Vidi čl. 88. st. 1. ZOIL RS. Za usporedbu sa ZOOP RH i ZOOS R Srbije vidi bilješku br. 49.

⁷¹Slične odredbe nalazimo i u ZOIO FBiH (čl. 94.) Za uporedno pravo sa ZOZP, ZOOS R Srbije, ZOOP RH i ZOOS RCG vidi bilješku br. 51.

osigurana svota od one koju odredi Vlada RS kao najnižu osiguranu svotu na koju može biti ugovoreno osiguranje.

2.2.4. Odgovornost za naknadu štete trećim osobama prouzrokovane upotrebom nepoznatog, neosiguranog ili stranog zrakoplova

Odgovornost za naknadu štete trećim osobama prouzrokovane upotrebom nepoznatog, neosiguranog ili stranog zrakoplova regulirana je čl. 90. ZOIL RS. Navedenim odredbama propisano je da se štete počinjene upotrebom nepoznatog, neosiguranog ili stranog zrakoplova nadoknađuju po odredbama ZOIL RS koje se odnose na naknadu štete počinjene od strane nepoznatog, neosiguranog ili stranog motornog vozila. Istim članom je propisano i da odredbe o načinu i postupku naknade šteta počinjenih po osnovu osiguranja motornih vozila od autoodgovornosti, odgovarajuće se primjenjuju i kod naknade šteta po osnovu osiguranja od odgovornosti zrakoplova.⁷²

Kao i u ZOIO FBiH i u RS navedene odredbe upućuje na primjenu ZOIL RS u dijelu kojim se uređuje pitanje odgovornosti za štete trećim osobama u slučaju kada je štetu prouzročilo nepoznato, neosigurano ili strano motorno vozilo.⁷³ Kako je čl. 34. Zakona o osiguranju od odgovornosti za motorna vozila i ostalim obvezatnim osiguranjima od odgovornosti propisano da će odredbe ZOIL RS koje se odnose na obavezno osiguranje za putnike u javnom prometu od posljedica nesretnog slučaja, obavezno osiguranje vlasnika, odnosno korisnika zrakoplova od odgovornosti za štete počinjene trećim osobama i vlasnika odnosno korisnika brodice na motorni pogon od odgovornosti za štete počinjene trećim osobama ostati na snazi dok se ne donesu propisi koji će regulirati ostala obavezna osiguranja koja nisu osiguranje od autoodgovornosti, zaključujemo da se na pitanje odgovornosti za naknadu štete prouzročene upotrebom nepoznatog, neosiguranog ili stranog zrakoplova ipak primjenjuju odredbe Zakona o osiguranju od odgovornosti za motorna vozila i ostalim obvezatnim osiguranjima od odgovornosti.

⁷²Slične odredbe nalazimo i u ZOIO FBiH (čl. 94. st. 2.). Za usporedbu sa slovenskim, hrvatskim, srpskim i crnogorskim zakonodavstvom vidi bilješku br. 52.

⁷³Više o osiguranju vlasnika, odnosno korisnika motornih vozila od odgovornosti za štete trećim osobama prema ZOIL RS vidi čl. 65. – 87.

2.3. Obvezno osiguranje vlasnika, odnosno korisnika zrakoplova od odgovornosti za štete nanese trećim osobama u zakonodavstvu Brčko distrikta Bosne i Hercegovine

Brčko distrikt Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Distrikt) je jedinstvena administrativna jedinica lokalne samouprave koja je pod suverenitetom BiH. Ovlaсти Distrikta po pitanju lokalne samouprave proizlaze iz toga što je svaki od entiteta delegirao Vladi Distrikta sve svoje ovlaści u svezi s upravom koje su prethodno vršili dva entiteta i tri općinske vlaści na teritoriju predratne općine Brčko. Na cijelom teritoriju Distrikta izravno se primjenjuje Ustav Bosne i Hercegovine, važeći zakoni i odluke institucija BiH. Zakoni i odluke svih vlaści Distrikta moraju biti sukladni s važećim zakonima i odlukama institucija Bosne i Hercegovine.⁷⁴

Prema Statutu Distrikta, na teritoriju Distrikta se izravno primjenjuju samo Ustav BiH i zakoni doneseni na državnom nivou, što znači da se iz oblasti osiguranja u Distriktu može izravno primjenjivati samo Zakon o Agenciji za osiguranje u BiH, te da Skupština Distrikta, kao zakonodavno tijelo, treba donijeti zakon kojim bi se regulirala oblast obveznih osiguranja u prometu na teritoriju Distrikta. Takav zakon u Distriktu do danas nije donesen.

Kako ne postoji zakon o obveznom osiguranju u prometu na nivou BiH koji bi se mogao izravno primjenjivati na teritoriju Distrikta, te kao nije donesen ni poseban zakon o osiguranju od strane zakonodavnog tijela Distrikta, neki autori s razlogom postavljaju pitanje o opravdanosti izravne primjene entitetskih zakona iz ove oblasti na teritoriju Distrikta.⁷⁵

Da bi pronašli rješenje ovog problema, osiguravajuća društva koja imaju svoje podružnice u Brčkom, uglavnom koriste zakone entiteta u kojem je registrirano njihovo sjedište, odnosno društva iz RS se pozivaju na zakone iz ove oblasti donesene od RS, dok se društva za osiguranje sa sjedištem u FBiH pozivaju na zakone tog entiteta. U samom Distriktu je registrirano samo jedno društvo za osiguranje sa sjedištem u Brčkom⁷⁶, zanimljivo je da je to osiguravajuće društvo izabralo propise donesene u RS⁷⁷.

⁷⁴Vidi čl. 1. Statuta Brčko distrikta BiH (Službeni glasnik Brčko distrikta BiH, broj: 17/08 i 39/09).

⁷⁵Vidi Primorac, Ž. (2012): „Obvezno osiguranje vlasnika, odnosno korisnika brodice na motorni pogon od odgovornosti za štete nanese trećim osobama u zakonodavstvu Bosne i Hercegovine“, Zbornik radova, Deseto međunarodno savjetovanje, Aktualnosti građanskog i trgovačkog prava i pravne prakse, br. 10., Sveučilište u Mostaru/Sveučilište u Splitu, Mostar, str. 387. – 388.

⁷⁶Tako prama: Agencija za osiguranje u BiH, Društva za osiguranje i reosiguranje u BiH, 30.04.2013., dostupno na: http://www.azobih.gov.ba/cms/index.php?option=com_content&task=view&id=91&Itemid=70

⁷⁷Vidi Brčko Gas, Osnivanje, 30.04.2013., dostupno na: <http://www.brckogas.net/osiguranje/osnivanje.html>

Zbog nastale situacije u Distriktu ne postoji ni posebna agencija koja bi vršila nadzor nad radom društava za osiguranje samo na području Distrikta, kao što je to slučaj sa entitetima, odnosno u FBiH djeluje Agencija za nadzor osiguranja Federacije Bosne i Hercegovine, dok u RS djeluje Agencija za osiguranje Republike Srpske.

3. Zaključak

Obvezno osiguranje vlasnika, odnosno korisnika zrakoplova od odgovornosti za štete nanese trećim osobama u zakonodavstvu BiH uređeno je na entitetskom nivou.

Osnovne karakteristike ovog sustava osiguranja u BiH, kao što je nejednakost zakonskih rješenja u oba entiteta, nepostojanje jedinstvenog zakona na državnom nivou, ne reguliranje obveznosti osiguranja u Distriktu, ne donošenje jedinstvenog zakona kojim bi se regulirala obveznost osiguranja od odgovornosti u prometu, ne definiranje svih pojmova sadržanih u zakonu (treća osoba, zrakoplov) i sl., doprinosi pravnoj nesigurnosti i nepovjerenju građana u osiguravajuća društva, ali i u cjelokupan sustav osiguranja u BiH, te znatno komplicira ostvarivanje prava i osiguravatelja i osiguranika, ali i trećih osoba kao žrtava prometnih nesreća.

Iz izloženog jasno zaključujemo da je za uređivanje ove oblasti, kako bi se vratilo povjerenje građana i osigurala potpuna zaštita svih sudionika u osiguranju, potrebno što prije donijeti usaglašene zakone na nivou entiteta u kojima bi se ponudila identična zakonska rješenja (iste kaznene odredbe, isti rokovi za naknadu štete ...). U Brčko distriktu BiH je potrebno donijeti zakon kojim bi se regulirala obveznost osiguranja vlasnika, odnosno korisnika zrakoplova od odgovornosti za štete nanese trećim osobama, ali i ostala obvezna osiguranja u prometu, čime bi se na jedinstven način regulirala ova oblast u Distriktu i uspostavila jedinstvena agencija za nadzor osiguranja za sva osiguravajuća društva koja svoje usluge pružaju na teritoriju Distrikta. S obzirom na pravni status Distrikta kao jedinstvene administrativne jedinica lokalne samouprave koja je pod suverenitetom BiH, zakon donesen za teritorij Distrikta mogao bi poslužiti i kao predložak za eventualno donošenje zakona iz ove oblasti i na državnom nivou, što bi znatno doprinjelo stvaranju jedinstvenog tržišta osiguranja u BiH i olakšala harmonizacija propisa BiH sa propisima EU.⁷⁸ Jedinstveno tržište osiguranja u EU omogućeno je donošenjem smjernica treće generacije, životnih i neživotnih osiguranja, kojima je uvedeno jedinstveno

⁷⁸Ratificiranjem Sporazuma o stabilizaciji i pridruženju sa EU, BiH je preuzela obvezu usklađivanja svog zakonodavstva sa pravnim propisima EU.

odobrenje za rad (licence unique) na cijelom teritoriju EU, čime su osiguravajuća društva dobila jedinstvenu europsku putovnicu⁷⁹, čemu bi trebala težiti i BiH.

Uspoređujući zakonodavstva FBiH, RS i drugih država (Hrvatske, Slovenije, Srbije, Crne Gore) uvidjeli smo značaj donošenja jedinstvenog zakona kojim bi se uredila obvezna osiguranja u prometu, čime bi se doprinjelo razvoju industrije osiguranja i povećala konkurentnost domaćih osiguravajućih društava.

Danas kada se u svijetu sve nastoji pojednostaviti i staviti u službu zaštite subjekata osigurateljskog odnosa, ali i ostvarivanja dobiti, nelogično je održavati ovakav jedan sustav osiguranja gdje postoje tri nivoa vlasti nadležna za uređenje ove oblasti u jednoj državi, kao i više zakona kojima je regulirana obveznost osiguranja od odgovornosti u prometu.

Najčešće kratice

BiH> Bosna i Hercegovina

Distrikt> Brčko distrikt Bosne i Hercegovine

FBiH> Federacija Bosne i Hercegovine

RS> Republika Srpska

ZDO RS> Zakonom o društvima za osiguranje Republike Srpske

ZDOPO FBiH> Zakonom o društvima za osiguranje u privatnom osiguranju

ZOIL RS> Zakonom o osiguranju imovine i lica Republike Srpske

ZOIO FBiH> Zakonom o osiguranju imovine i osoba Federacije BiH

ZOZP> Zakon o obveznih zavarovanjih v prometu Republike Slovenije

ZOOP RH> Zakon o obveznim osiguranjima u prometu Republike Hrvatske

ZOOS RCG> Zakon o obveznom osiguranju u saobraćaju Republike Crne Gore

ZOOS R Srbije> Zakon o obveznim osiguranjima u saobraćaju Republike Srbije

Literatura:

Knjige i publikacije:

1. Andrijašević, S. i Petranović, V. (1999): „Ekonomika osiguranja“, Zagreb: Alfa;
2. Bijelić, M. (2002): „Osiguranje i reosiguranje“, Zagreb: Tectus;
3. Ćurak, M. i Jakovčević, D. (2007): „Osiguranje i rizici“, Zagreb: Prif plus;

⁷⁹Vidi Ćurković, M. (2004): „Hrvatsko zakonodavstvo iz osiguranja Autoodgovornosti ususret europski“, Hrvatsko društvo za građanske znanosti, Godišnjak 11, XIX. Savjetovanje, Zagreb, Organizator str. 205.

4. Ćurković, M. (2002): „Zbirka propisa iz osiguranja“, Zagreb: Inženjerski biro;
5. Ćurković, M. (2007): „Obvezna osiguranja u prometu“, Zagreb: Inženjerski biro;
6. Ćurković, M. i Lui, A. (2003): „Novi sustav Zelene karte osiguranja“, Zagreb: Inženjerski biro;
7. Hartley, T.C. (1998): „Osnove prava evropske zajednice – uvod u ustavno i upravno pravo evropske zajednice“, Sarajevo: Pravni centar, Fond otvoreno društvo;
8. Jakaša, B. (1984): „Pravo osiguranja“ (II. Izdanje), Zagreb: Pravni fakultet Zagreb,;
9. Jankovec, I. i Miladinović, Z. (2006): „Pravo osiguranja“, Niš: Centar za publikacije pravnog fakulteta u Nišu;
10. Misita, N. (2008): „Osnove prava Evropske unije“, treće izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Sarajevo: Pravni fakultet univerziteta u Sarajevu;
11. Mrkšić, D., Petrović, Z. i Ivančević, K. (2006): „Pravo osiguranja“ (treće izdanje), Beograd: Pravni fakultet UNION;
12. Petranović, V. (1984): „Osiguranje i reosiguranje“, Zagreb: Informator;
13. Sudska praksa, broj: 32-36, 2009., Sarajevo;
14. Vaughan, E. i Vaughan, T. (2000): Osnove osiguranja – upravljanje rizicima“, Zagreb: MATE;

Članci:

1. Barbir, V. (2005): „Ugovor o osiguranju“, Porezni savjetnik, Sarajevo, septembar, 2005.;
2. Đurica, B. (2007): „Obvezno osiguranje motornih vozila“. U: Talijan, D., Zbornik radova, „Saobraćaj za novi milenij, III. međunarodni naučno-stročni skup, Banja Luka. EIB INTERNATIONALE-CENTAR ZA MOTORNA VOZILA, str. 249-255;
3. Čokić, M. (2005): „Osiguranje i pozitivnopravna problematika osiguranja u BiH“, Pravni savjetnik, novembar-decembar;
4. Ćurković, M. (2004): „Hrvatsko zakonodavstvo iz osiguranja Autoodgovornosti ususret europski“, Hrvatsko društvo za građanske znanosti, Godišnjak 11, XIX. Savjetovanje, Zagreb, Organizator;
5. Kurtović, H. (2011): „Uvođenje nekih novih obaveza za osiguravajuća društva po osnovu obaveznog osiguranja motornih vozila“, Anali Pravnog fakulteta Univerziteta u Zenici, br. 7, Zenica, str. 165. – 176.;

6. Mahmutović, A. (2011): „Proširenje Evropske unije: Lisabonski ugovor i Zapadni Balkan“, Anali Pravnog fakulteta Univerziteta u Zenici, br. 4, Zenica, str. 129. – 147.;
7. Primorac, Ž. (2012): „Obvezno osiguranje vlasnika, odnosno korisnika brodice na motorni pogon od odgovornosti za štete nanesene trećim osobama u zakonodavstvu Bosne i Hercegovine“, Zbornik radova, Deseto međunarodno savjetovanje, Aktualnosti građanskog i trgovačkog prava i pravne prakse, br. 10., Sveučilište u Mostaru/Sveučilište u Splitu, Mostar. str. 379. – 390.;
8. Ristić, Ž. i Ristić, J. (2007): „Prevencija saobraćajnih nezgoda kroz osiguranje autoodgovornosti“. U Talijan, D., Zbornik radova, „Saobraćaj za novi milenij“, III. međunarodni naučno – stručni skup, Banja Luka. EIB INTERNATIONALE-CENTAR ZA MOTORNA VOZILA, str. 137. – 145.;
9. Salkić, S.Z. (2006): „Opšte karakteristike i značaj usluga osiguranja“, Porezni savjetnik, Sarajevo, decembar/prosinac;
10. Širić, M. (2011): „Obvezno osiguranje od autoodgovornosti u Europskoj uniji s osvrtnom na Bosnu i Hercegovinu“, Pravna misao, br. 1-2, Sarajevo, str. 36. – 63.;

Pravni izvori:

1. Statut Brčko distrikta Bosne i Hercegovine (Službeni glasnik Brčko distrikta BiH, br. 17/08 i 39/09);
2. Uredba (EZ) br. 785/2004 Europskog parlamenta i Vijeća (SL L 138, 30.4.2004., str. 1.- 6.)
3. Zakon o agenciji za osiguranje u Bosni i Hercegovini (Službene glasnik BiH, broj: 12/04);
4. Zakon o društvima za osiguranje (Službeni glasnik RS, broj: 17/05, 1/06, 64/06 i 74/10);
5. Zakon o društvima za osiguranje u privatnom osiguranju (Službene novine FBiH, broj: 24/05 i 36/10);
6. Zakon o obligacionim i osnovama svojinsko-pravnih odnosa u vazdušnom saobraćaju (Službeni glasnik Republike Srbije, broj: 87/11);
7. Zakon o obveznim i stvarnopravnim odnosima u zračnom prometu (Narodne novine RH, broj: 132/98, 63/08 i 134/09);
8. Zakon o obveznim odnosima (Službeni list SFRJ, broj: 29/78, 39/85, 45/89 i 57/89; Službene novine RbiH, broj: 2/92, 13/93, 13/94, Službene novine FBiH, broj: 29/03);

9. Zakon o obveznim odnosima (Službeni list SFRJ, broj: 29/78, 39/85, 45/89 i 57/89; Službeni glasnik RS, broj: 17/93 i 3/96);
10. Zakon o obveznim osiguranjima u prometu (Narodne novine RH, broj: 151/05, 36/09 i 75/09);
11. Zakon o obveznim osiguranjima u saobraćaju (Službeni glasnik Republike Srbije, broj: 51/09, 78/11, 101/11 i 93/12);
12. Zakon o obveznom osiguranju u saobraćaju (Službeni list Republike Crne Gore, broj: 44/12);
13. Zakon o obveznih zavarovanjih v prometu (Uradni list Republike Slovenije, broj: 93/07);
14. Zakon o osiguranju imovine i lica (Službeni glasnik RS, broj: 14/00 i 20/00)
15. Zakon o osiguranju imovine i osoba (Službene novine FBiH, broj: 2/95, 7/95, 14/97, 6/98, 41/98);
16. Zakon o osiguranju od odgovornosti za motorna vozila i ostale odredbe o obveznom osiguranju (Službene novine FBiH, broj: 24/05);
17. Zakon o osiguranju od odgovornosti za motorna vozila i ostalim obvezatnim osiguranjima od odgovornosti (Službeni glasnik RS, broj: 17/05, 64/06 i 12/09; prečišćeni tekst Službeni glasnik RS, broj: 102/09);
18. Zakona o porezu na upotrebu putničkih motornih vozila, plovnih objekata, vazduhoplova i letjelica (Službeni glasnik Republike Crne Gore, broj: 28/04, 37/04 i Službeni list Crne Gore, broj: 86/09);
19. Zakon o posredovanju u osiguranju (Službeni glasnik RS, broj: 17/05, 64/06 i 106/09);
20. Zakon o posredovanju u privatnom osiguranju (Službene novine FBiH, broj: 22/05);
21. Zakon o vazdušnom saobraćaju (Službeni glasnik Republike Srbije, broj: 73/10);
22. Zakon o vazdušnom saobraćaju (Službeni list Crne Gore, broj: 30/12);
23. Zakon o zračnim lukama (Narodne novine RH, broj: 19/98 i 14/11);
24. Zakon o zračnom prometu (Narodne novine RH, broj: 69/09 i 84/11);
25. Zakon o zrakoplovstvu Bosne i Hercegovine (Službeni glasnik BiH, broj: 2/04).

Ostali izvori:

1. Agencija za osiguranje u BiH, Društva za osiguranje i reosiguranje u BiH, 30.04.2013., dostupno na:

http://www.azobih.gov.ba/cms/index.php?option=com_content&task=view&id=91&Itemid=70

2. Brčko Gas, Osnivanje, 30.04.2013., dostupno na:
<http://www.brckogas.net/osiguranje/osnivanje.html>
3. Federalni zavod za statistiku, Opći podaci o BiH, Opći i geografski podaci o BiH, 26.02.2013., dostupno na: www.fzs.ba/BihB/opcistatpodaciobih.htm